

دکتر سید عبدالرحیم خانی

نویسنده

چکیده

ما برای تبیین اهمیت مهندسی روابط اخلاقی در جامعه اسلامی، در ابتداء باید نکاتی را مورد توجه و بررسی قرار دهیم تا بهتر به هدف مطلوب نائل شویم:

الف- ما معتقدیم خداوند سبحان، نسبت به بندگان خود رئوف و مهربان است، ﴿والله رئوف رحیم﴾ و در حدیث نبوی آمده:

﴿الخلق الناس كلهم عيال الله فأحب إلى الله أنفقهم لعياله﴾

«همه‌ی بندگان، بمنزله عیال و عائله خداوند می‌باشند.»

بنابراین رفاه و آسایش و عزت و کرامت بندگان مورد عنایت خاص خداوند کریم می‌باشد چون در

روایت تصریح شده آن کس نزد خدا محبوبتر است که بیشتر به عیال خداوند اتفاق کند.

ب- خداوند کریم، چون بندگان خود را دوست دارد، فرمان داده که فقط او را بپرستند^۲ زیرا شرافت و بزرگواری و وحدت و سربلندی جوامع بشری، در سایه ارتباط مستقیم با مالک الملک و الملکوت میسر می باشد و لا غیر.

و انسان ها، در سایه پرستش مستقیم حق تعالی، به لشکر عظیم توحید منحق می شوند و به القاب: مؤمنین، متقین، محسنین و صالحین مفتخر می گردند. و به فوز و فلاح می رسند و از قدرت مطلقه و مزایای بی شمار لشکریان توحید بهره مند می شوند.

ج- چون در ارتباط با غیر حق، جز ذلت و تفرقه، زیان و پریشانی چیزی نصیب انسان نمی گردد، خداوند بنده اش را از پرستش غیر خودش نهی و توبیح کرده است.^۳

د- لشکریان توحید که از آنها به مؤمنین خطاب می شود تا آنجا مورد عنایت خداوندی می باشند که خداوند متعال آنها را در ردیف خود و پیغمبر عزیزش قرار داده و شرافت و عزت را مخصوص خود و پیغمبر و مؤمنین می داند.^۴

با توجه به نکات یاد شده، آیا شایسته است سپاهیان عزیز لشکر مقتدر توحید، که در مقام عزت، هم ردیف خدا و پیغمبر قرار گرفته اند، وضع آنها، زندگی آنها، عزت آنها، نیاز فردی و اجتماعی آنها، روابط آنها، آبرو و شخصیت آنها... مورد توجه نباشد؟ و از طرف فرمانده

کل و قدرت مطلقه الهی، تعالیمی در جهت رفاه سپاهیان لشکر عظیم توحید صادر نشده باشد؟ مسلماً دستوراتی صریح در قرآن کریم آمده که مهندسی روابط و وظایف اخلاقی فرد را نسبت به کل طبقات جامعه مشخص می کند بنابراین رعایت مسائل اخلاقی از آن جهت فوق العاده در اسلام حائز اهمیت می باشد که رابطه اخلاقی هر فرد با فرد یا طبقه دیگر، چون مسئولیت افراد یک خانواده نسبت به یکدیگر، چنان صمیمی و با مهر و دلسوزی توأم خواهد بود که هیچ فردی در این مجموعه احساس غربت، بیگانگی، درماندگی و تنهایی نمی کند و می داند با پدید آمدن مشکلات از هر نوعی (خانوادگی، مالی، عاطفی، و...) همه سپاهیان لشکر توحید، یکجا بسیج می شوند و در اسرع وقت به کمک و حمایت او قیام می کنند و او را از آن گرفتاری نجات می دهند.

هر فرد مسلمان در جامعه توحیدی از بدگویی، دشنام، تهمت و... رنج نمی برد و از هر جهت در امان است.

غرض آن که، سپاهیان لشکر توحید به فرمان حق و تحت تعلیمات الهی با طیب خاطر زندگی می کنند و در امنیت کامل اجتماعی به سر می برند لذا با قاضیت می گوئیم: جامعه اسلامی با حفظ روابط الهی خود در بین افراد، استوارترین و سرفرازترین جوامع می باشد.^۵

🔑 کلید واژه:

وظائف اخلاقی، گروه های خاص، گروه های عام و گروه های خارج از جامعه اسلامی و اخلاق فردی^۶

🔑 رمز موفقیت در پیاده شدن مسائل اخلاقی

خداوند متعال، بندگان مؤمن را برادر یکدیگر معرفی می فرماید.

با این معرفی، احساسات همه سپاهیان لشکر توحید را برمی انگیزد تا به حکم آنکه برادر یکدیگرند با عشق و محبت و صفا و احساسات عاطفی با یکدیگر برخورد کنند.

در ایجاد انس و الفت بین طبقات مختلف این اولین قدم مؤثر می باشد؛ آنگاه با اعلام برادری و اخوت در جامعه توحیدی، همه را به اتحاد و همبستگی دعوت می فرماید.^۷ و آنها را از تفرقه و اختلاف برحذر می دارد^۸ و عواقب سوء نزاع و اختلاف را بر امت مسلمان روشن می کند.^۹

اکنون از جامعه متحد که روح اخوت و برادری بر آن حاکم است، می خواهد که در انجام خیرات و نیکی ها بر یکدیگر سبقت گیرند^{۱۰} و در کارهای پسندیده و خوب به یکدیگر کمک نمایند و از تجاوز بپرهیزند.^{۱۱}

🔑 مهندسی روابط و وظائف اخلاقی در جامعه اسلامی

اکنون که روح وحدت و اتفاق و اخوت بر جامعه اسلامی ما حاکم است، انتظار می رود، کلیه مسائل اخلاقی آن چنان که خداوند حکیم فرمان داده است، در آن رعایت گردد و هر کس به وظیفه خود عمل کند و تمام افراد با برخورداری از رفاه کلی و آسایش خاطر و امنیت حقوقی، مالی و حفظ شخصیت و شرف خود، به خوشبختی و سعادت واقعی نائل گردند.

ما به توفیق و استمداد از خداوند منان، هندسه روابط و وظائف یک مسلمان متعهد را در چهار ضلع، تقدیم می داریم:

ضلع اول: وظایف مسلمان نسبت به گروه های خاصی از جامعه اسلامی.

ضلع دوم: وظایف مسلمان نسبت به گروه های مختلف خارج از جامعه اسلامی.

ضلع سوم: وظایف مسلمان نسبت به کل گروه های عام از جامعه اسلامی.

ضلع چهارم: وظایف اخلاقی و فردی یک مسلمان.

🔑 ضلع اول

🔑 وظیفه ی انسان مؤمن نسبت به طبقات خاصی از جامعه اسلامی

۱. پدر و مادر

﴿وَصَلِّ عَلَى الْإِنْسَانِ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا﴾ (احقاف

۱۵/۴۶)

﴿فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفْ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا

قَوْلًا كَرِيمًا: (سراء ۱۷/۲۳)

۲. پدر و مادر مشرک

﴿وَأَنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا نَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعِيهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾: (لقمان ۳۱/۱۵)

۳. فرزندان

﴿يَا بَنِيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ يَا بَنِيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَآمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾: (لقمان ۳۱/۱۳-۱۷)

۴. همسران سازگار

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾: (نساء ۱۹/۴)

۵. همسران ناسازگار

﴿وَاللَّاتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَخُجِرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَضَعْتِكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا عَلَيْهِنَّ سِيلًا﴾: (نساء ۴/۳۴)

۶. همسران مطنقه

﴿وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلْيَسِّنَّ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ أَوْ سَرَّحُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾: (بقره ۳۱/۲)

۷. خویشان

﴿وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ﴾: (نساء ۱/۴)

﴿فَآتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ﴾: (روه ۳۰/۳۸)

۸. حقوق ایتام

﴿وَآتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ﴾: (نساء ۴/۲)

۹. مسائل عاطفی ایتام

﴿وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ

وَأِنْ تَخَاطَبُوا فِيهِمْ وَإِخْوَانِكُمْ﴾: (بقره ۲۲/۲۲)

۱۰. مستضعفین

﴿وَمَا لَكُمْ لَا تَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ﴾: (نساء ۴/۷۵)

۱۱. فقراء و مستمندان

﴿وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَغْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَالْمَخْرُومِ﴾: (معارج ۷۰/۲۴)

۱۲. همسایگان خویش و بیگانه

﴿وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَ... الْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ﴾: (نساء ۴/۳۶)

۱۳. زبردستان

﴿وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ﴾: (نساء ۴/۳۶)

۱۴. دوستان

﴿وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ﴾: (نساء ۴/۳۶)

ترجمه آیات در مورد وظایف انسان

مؤمن نسبت به گروه‌های چهارده‌گانه

۱- ما به انسان وصیت کردیم نسبت به پدر و مادر نیکی کند. سخنی که آنها را برنجاند بر زبان جاری نسازد و با آنها با احترام سخن بگوید.

۲- اگر آنها بکوشند که تو را نسبت به من مشرک نمایند، از آنها مپذیر اما در مسائل دنیوی در حد متعارف و پسندیده، با آنها همراهی کن.

۳- ای فرزند من به خدای بزرگ شرک میاور. زیرا شرک گناه بزرگی است. ای فرزند نماز را بپا

۹- در اموال دولت مردان حقوقی مشخص شده

دار. به نیکی امر کن از زشتی و منکر بازدار. و صبر را پیشه خود نما.

۴- به طور پسندیده و نیکو با زنان معاشرت کنید.

۵- نسبت به همسرانی که از ناسازگاری آنها نگران هستید، نخست آنها را نصیحت کنید، اگر مفید نبود به طور موقت همخوابگی را با آنها ترک کنید و اگر هیچ‌یک سود نبخشید، با شدت، عمل کنید، ولی اگر مطیع شما شدند هرگز در حق آنها ستمی روا مدارید.

۶- اگر زنان خود را طلاق دادید تا مدت سر رسید عده آنها، می‌توانید به طور شایسته‌ای آنها را نگهدارید و یا می‌توانید به خوشی رهایشان کنید، مبادا آنها را نگهدارید، و در حق آنها ستمی روا دارید، که بر خود ستم کرده‌اید.

۷- نسبت به خداوندی که پیوسته به او سوگند می‌خورید و نیز نسبت به ارحام جانب تقوی را رعایت کنید. از نظر مالی حقوق خویشان خود را بپردازید.

۸- در پرداخت اموال یتیمان کوتاهی مکن، حق آنها را بپرداز.

۹- درباره یتیمان از تو می‌پرسند بگو اگر به اصلاح آنها بپردازید بهتر است تا رهایشان کنید و اگر با آنها آمیزش و رفاقت کنید رواست زیرا آنها برادران شما هستند.

۱۰- چرا به حمایت مردان، زنان و کودکان مستضعف، تحت ستم، قیام نمی‌کنید و به جنگ نمی‌پردازید؟

۱۱- در اموال دولت مردان حقوقی مشخص شده

است. هم برای سائلین و هم برای محرومین.

۱۲- خداوند سفارش فرموده نسبت به پدر و مادر و همسایگان آشنا و ناآشنا نیکی کنید.

۱۳- و نیز نسبت به زبردستان احسان کنید.

۱۴- و همچنین نسبت به مصاحبان و دوستان خود احسان و نیکی را فراموش نکنید.

توضیح دوم

روابط و وظایف مسلمانان نسبت به

گروه‌های مختلف خارج از جامعه

توحیدی

اهل کتاب و اقلیت‌های مذهبی

﴿وَلَا تَجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾: (عنکبوت ۲۹/۴۶)

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَ لَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَ تُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ﴾: (ممتحنه ۶۰/۸)

مشرکین و کفار متجاوز

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُوكُمْ وَ لَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾: (بقره ۲/۱۹۰)

منافقین

﴿فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّىٰ يَهْجُرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَ اقْتُلُوهُمْ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَ لَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وُلِيًّا وَ لَا نَصِيرًا﴾: (نساء ۴/۸۹)

مستکبرین و مترفین

﴿وَلَا تَطْعَمَنَّ مِنْ أَعْقَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَ اتَّبَع

۱۱- در اموال دولت مردان حقوقی مشخص شده

هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرْطَانًا ﴿٢٨/١٨﴾ (کهف)
 ﴿لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِ أَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْنَا جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ (حجر ٨٨/١٥)

ترجمه آیات و وظایف نسبت به گروه‌های خارج از جامعه توحیدی

رفتار با اقلیت‌های مذهبی

الف- با اهل کتاب به بهترین طریق ممکن، برخورد و مجادله کنید مگر با ستمکاران آنها.
 ب- خداوند شمارا از دوستی به آن دسته از اهل کتاب و یا کفار که با شما نمی‌جنگند و تلاشی برای اخراج شما از شهرها ندارند، منع نمی‌فرماید. (یعنی با اهل کتاب بی‌آزار نیکی و عدالت کنید.)

رفتار با مشرکین و کفار متجاوز

با آنان که با شما می‌جنگند، به خاطر خدا بجنگید اما تعدی و تجاوز روا مدارید که خداوند تجاوزکاران را دوست نمی‌دارد.

رفتار با منافقین

مبادا منافقین را به دوستی خود بگیرید جز آن‌که در راه خدا هجرت کنند. اگر از رفتن به جهاد سرپیچی نمایند آنها را بگیرید و هر کجا بر آنها دست یافتید آنها را بکشید به هیچ عنوان آنها را

برای خود دوست و یاور اختیار نکنید.

رفتار با مستکبرین - مترفین

پیروی و دنبال مکن آنان را که بر اثر عصیان و طغیان، دلشان را از یاد خود بگردانیدیم. اینان از هوای نفس خود پیروی می‌کنند و این اشراف ثروتمند ظالم، به تبهکاری پرداخته‌اند.

هیچ توجهی مکن به کسانی که از نعم دنیا بهره‌مند شده‌اند (به آنها و دارایی آنها بی‌اعتنا باش) غصه آنها را مخور اما در برابر مؤمنین به مدارا و بالینت و فروتنی عمل کن. ﴿اشداء علی الکفار - رحماء بینهم﴾.

ضلع سوم:

روابط و وظایف اخلاقی یک مسلمان در برابر کل گروه‌های عام از جامعه اسلامی

۱. ﴿وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تَقَدَّمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا﴾ (مزمل ۲۰/۷۳)
۲. ﴿وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ﴾ (بقره ۲۸۰)
۳. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ﴾ (نساء ۱۳۵/۴)
۴. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِنْكُمْ﴾ (نساء ۲۹/۴)

۵. ﴿وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (بقره ۲۷۸/۲)

۶. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا﴾ (نور ۲۷/۲۴)

۷. ﴿فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا﴾ (نور ۲۸/۲۴)

۸. ﴿وَإِذَا حُيِّبْتُمْ إِلَىٰ شَيْءٍ فَحْتَبُوا أَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ (نساء ۸۶/۴)

۹. ﴿وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ (اسراء ۵۳/۱۷)

۱۰. ﴿وَلَا تَنْفُسُوا الْإِيمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهِ﴾ (نحل ۹۱/۱۶)

۱۱. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ﴾ (مائده ۱/۵)

۱۲. ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ (مؤمنون ۸/۲۳)

۱۳. ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ (اعراف ۱۹۹/۷)

۱۴. ﴿وَلَا تَصَغِرْ سُنَنِكَ لِلنَّاسِ﴾ (لقمان ۳۱/۱۸)

۱۵. ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾ (شوری ۴۲/۳۸)

۱۶. ﴿وَكَالظَّمِينِ الْعَنُوطِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ (آل عمران ۱۳۴/۳)

﴿وَإِذَا حَاطَبْتُمْ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ (فرقان ۲۵/۶۳)

(۶۳/۲۵)

۱۷. ﴿وَلَا يَغْتَبِ بَغْضَكُمْ بَغْضًا﴾ (حجرات ۱۲/۴۹)

۱۸. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا﴾ (حجرات ۱۲/۴۹)

۱۹. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ﴾ (حجرات ۱۱/۴۹)

۲۰. ﴿أَمْ يَحْسَدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ﴾ (نساء ۵۴/۴)

ترجمه آیات در مورد وظایف انسان مؤمن نسبت به همه طبقات

۱. به خدا قرض بدهید یک قرض پسندیده، زیرا آنچه را که برای خود از پیش می‌فرستید نزد خداوند کریم می‌باید و آن به مراتب برای شما بهتر است.
۲. اگر به آن کسی که قرض دادید به علت تنگدستی قدرت پرداخت ندارد مهلت دهید و اگر ببخشید بهتر است.
۳. ای مؤمنین نسبت به همه افراد، عدالت را رعایت کنید و اصولاً عدالت را زنده و پایدار بدارید.
۴. ای مؤمنین نکند مالتان مخلوط به حرام شود، و مال یکدیگر را به ناحق نخورید، مالی که از

طریق تجارت با رضایت فراهم گردد بر شما رواست.

۵. اگر ایمان دارید چشم از ربا بپوشید و ربا را بر خود روا مدارید.

۶. ای مؤمنین به خانه‌های غیر وارد نشوید جز آنکه اذن بگیرید و با علامتی صاحب خانه را مطلع نمایید و چون وارد شدید بر صاحبان خانه سلام کنید.

۷. اگر کسی در خانه نباشد وارد نشوید تا آنکه صاحب اجازه فرارسد و اجازه دهد و اگر به شما گفته شود برگردید مسلماً باید برگردید.

۸. اگر مورد احترام و ستایش قرار گرفتید، شما بهتر از آن، آنان را مورد تحیت و احترام قرار دهید یا حداقل به همان مقدار پاسخ دهید.

۹. ای پیامبر عزیز به بندگانم بگو، آنان باید همیشه سخن بهتر را بر زبان آرند مبادا شیطان بین آنها فتنه انگیزد.

۱۰. سوگندهای خود را پس از آنکه محکم و استوار کردید، مشکنید.

۱۱. ای مؤمنین به قراردادهای خود عمل کنید و به آنها پای بند باشید.

۱۲. مؤمنین امانت دار هستند و به عهدهای خود وفادار.

۱۳. عفو و بخشش را اختیار کن، به نیکی فرمان ده و از جاهلان اعراض کن.

۱۴. از روی تکبر و غرور صورت از مردم برمتاب.

۱۵. در کارها با مؤمنین مشاوره می‌کنند.

۱۶. مؤمنین خشم خود فرو می‌نشانند و مردم را

مورد عفو و بخشش خود قرار می‌دهند و چون جاهلان با آنان روبرو شوند به ملائمت پاسخ می‌دهند.

۱۷. هرگز نباید فردی از شما غیبت کند دیگری را.

۱۸. ای مؤمنین از گمان بد بپرهیزید و در کارهای یکدیگر تجسس و کنجکاوئی نکنید (در اموری که به شما مربوط نیست تجسس نکنید).

۱۹. ای مؤمنین نباید یکدیگر را مسخره کنید. از هم‌دینان خود غیب‌جویی مکنید و با نام‌های زشت یکدیگر را صدا نکنید.

۲۰. حسد بردن بر مانی که خداوند به عده‌ای بخشوده روا نیست، چون آنها مأمورند از مال خود انفاق کنند.

🔹 ضلع چهارم

🔹 وظایف اخلاقی یک فرد مسلمان در

جهت اصلاح خویشان در جامعه

اسلامی

با تواضع حرکت می‌کند.

﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ (فرقان ۲۵/۶۳)

از تکبر به دور است.

﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾ (لقمان ۳۱/۱۸)

از عجب می‌پرهیزد.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزْكِي مَنْ يَشَاءُ﴾ (نساء ۴۹/۴)

در آنچه می‌شنود بررسی می‌کند.

﴿فَتَشِيرُ عِبَادُ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ﴾ (زمر ۱۷/۳۹-۱۸)

از آنچه یقین ندارد پیروی نمی‌کند.

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عِنْدَ مَسْئُولٍ﴾ (اسراء ۱۷/۳۶)

از دروغ و سخن باطل می‌پرهیزد.

﴿وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ (حج ۲۲/۳۰)

راست می‌گوید.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ (توبه ۹/۱۱۹)

از اسراف دوری می‌کند.

﴿وَلَا تُبْذِرْ تَنْذِيرًا﴾ (اسراء ۱۷/۲۶)

صبور است.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا﴾ (آل عمران ۳/۲۰)

به آنچه می‌گوید عمل می‌کند.

﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ (بقره ۲/۴۴)

بر گذشته افسوس نمی‌خورد.

﴿لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ﴾ (حدید ۵۷/۲۳)

از پلیدی دوری می‌کند.

﴿وَيُتَابِعُ فَطَهُرًا وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ﴾ (مدثر)

از مقررات تجاوز نمی‌کند و حسب توانایی

زندگی می‌کند.

﴿وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَ مَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ (نساء ۴/۶)

حلال خدا را حرام نمی‌کند.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَخْرَمُوا طَيِّبَاتٍ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَ لا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ وَ كَلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا﴾ (مانده ۵/۸۸-۸۷)

🔹 ترجمه آیات وظایف فردی

چهارده‌گانه

۱- بندگان حق تعالی به روی زمین با فروتنی راه می‌روند.

۲- با تکبر روی زمین راه مرو

۳- آیا نمی‌بینی کسانی را که دعوی پاک نفسی می‌کنند (در حالی که به هنگام عمل چنین

نیستند) خداوند هر که را بخواهد پاک می‌کند.

۴- بشارت ده بندگانم را که چون سخن‌ها بشنوند بهترین و نیکوترین را انتخاب کنند.

۵- پیروی مکن از آنچه بدان علم نداری گوش و چشم و دل تماماً بازخواست می‌شوند. (یعنی در برابر مسئولیت خود آگاه باش).

۶- از سخن باطل و بیهوده (دروغ) اجتناب کنید.

۷- ای مؤمنین بپرهیزید خدای را و با راستگویان باشید.

۸- هرگز اسراف مدار.

۹- ای مؤمنین صبور باشید و یکدیگر را به صبر

و مقاومت سفارش کنید و مراقب کار دشمن باشید.

۱۰- آیا مردم را به نیکی دعوت می کنید و خویشان را فراموش کرده اید (انبیاء که باید به آنچه می گوید عمل کنید).

۱۱- هرگز برگزیده و آنچه از دست شما می رود تأسف مخورید و به آنچه به شمارسد خوشحال نباشید (این آیه انسان را می سازد که در برابر حوادث چون کوه پای برجا باشد ضررها و یا سودها کوچک ترین اثری در او نمی گذارند یعنی آن قدر قوی النفس شده که رفت و آمده برای او یکسان می باشد نه آنکه با یک پیش آمد جانب زاهد گردد و با یک حادثه کافر).

۱۲- لباس هایت را پاک دار یعنی آنچه به تو تعلق دارد باید پاک باشد و از پلیدی بپرهیز.

۱۳- هرکس از سرپرستان یتیم، غنی می باشد از تصرف خودداری کند و سرپرستان فقیر به اندازه نیاز و متعارف می توانند از مال یتیم استفاده نمایند.

۱۴- ای مؤمنین آنچه را خداوند کریم بر شما حلال کرده شما بر خود حرام نکنید و تجاوزکار نباشید و آنچه را خداوند بر شما حلال فرموده، میل کنید.

❖ فوائد دینداری و تقوی

- ❖ (۱) و من یتقل الله
- ❖ ۱- یجعل له مخرجا (۳)
- ❖ ۲- و یرزقه من حیث لا یحسب (۳)

۳- یجعل له من امره یسرا (۴)

❖ ۴- ینظر عنه سیاته

❖ ۵- و یعظم له اجرا (طلاق/۵)

❖ (۲) ان تتقوا الله

❖ یجعل لکم فرقا (انفال ۹/۸)

❖ (۳) و لو ان اهل القرى امنوا واتقوا

❖ لفتحناعلیهم بركات من السماء و الارض

❖ (۴) یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و امنوا برسوله

❖ ۸- یؤتیکم کفلا (حدید ۲۸/۵۸)

❖ ۹- و یجعل لکم نورا تمشون به

❖ (۵) یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و قونوا قولا

سديدا

❖ ۱۰- ینصالح لکم اعمالکم

❖ ۱۱- و ینجزی لکم ذنوبکم (احزاب ۷۷/۳۳)

❖ (۶) من عمل صالحا من ذکر او انثی و هو

مؤمن

❖ ۱۲- فلنحیینه حیوة طیبة

❖ ۱۳- و لنجزینهم اجرهم باحسن ما كانوا

یعملون (نحل ۹۷/۱۶)

❖ (۷) ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات

❖ ۱۴- سنجفل لهم الرخمن و ذ (مریم ۱۹/۹۶)

❖ ترجمه آیات

❖ ویژگی های دیندار و اثرات دنیایی

❖ تقوی و دینداری:

- ۱- خداوند بر دیندار و متقی، راه خروج از حوادث و بلاها را می گشاید.
- ۲- خداوند دیندار متقی را، از راه بی گمان روزی

می بخشد.

۳- خداوند کار مردم دیندار را آسان می کند.

۴- خداوند بدی های پیشین دیندار را می پوشاند.

۵- خداوند به دیندار متقی پاداشی بزرگ عنایت می فرماید.

۶- خداوند به دیندار متقی، بصیرت و بینایی خاصی مرحمت می کند که حق را از باطل به راحتی تشخیص می دهد.

۷- خداوند از آسمان و زمین برکات خود را بر مردم دیندار شهرها و دیار می گشاید.

۸- خداوند به دینداران متقی روشنایی خاصی قرار می دهد که راه حقیقی خود را بیابند و با آن نور به بهشت بروند.

۹- خداوند، کار شما متقین دیندار را اصلاح می فرماید و او ضامن امور شما است.

۱۰- خداوند، گناهان شما را می آمرزد.

۱۱- خداوند، به دینداری که اعمالش صالح است زندگی پاک و آرام بخشی، عنایت می فرماید.

۱۲- خداوند، بهترین پاداش را بر آنان مقرر می دارد.

۱۳- خداوند، دیندار متقی را، محبوب القلوب همگان قرار می دهد (همه مردم او را دوست می دارند و احترامش می کنند).

➔ منابع و مآخذ

- ۱. بحار، (۱۱۸/۹۶)
- ۲. لا إله إلا هو سبحانه عما یشرکون (توبه ۳۱/۹)

❖ و قضی ربک ألا تعبدوا إلا إياه (اسراء ۲۳/۱۷)

❖ ۳. أف لکم و لما تعبدون من دون الله أفلا تعقلون (انبیاء ۶۷/۲۱)

❖ ۴. و لله العزة و لرسوله و للمؤمنین و لکین المنافقین لا یعلمون (منافقین ۸/۶۳)

❖ ۵. و لا تهنوا و لا تحزنوا و اتمم الاعلون ان کنتم مؤمنین (آل عمران ۱۳۹/۳)

❖ ۶. إنما المؤمنون إخوة فأصلحوا بین أخوتکم و اتقوا الله لعلکم ترحمون (حجرات ۱۰/۴۹)

❖ ۷. و اعتصموا بحبل الله جمیعا و لا تفرقوا (آل عمران ۱۰۳/۳)

❖ و أن هذا صراطی مستقیما فاتبعوه و لا تتبعوا السبل فتفرق بکم عن سبیله ذلکم و صلتکم به لعلکم تتقون (انعام ۱۵۳/۶)

و این راه مستقیم من است از آن پیروی کنید و از راههای مختلف پیروی نکنید که از راه حق منحرف میشوید. این سفارش پروردگار است برای شما.

❖ ۸. و لا تكونوا کالذین تفرقوا و اختلفوا من بعد ما جاءهم البينات و أولیک لهم عذاب عظیم (آل عمران ۱۰۵/۳)

«و شما راه اختلاف و تفرقه را کنار بگذارید و مانند کسانی که با وجود دلایل روشن راه تفرقه را پیموده اند، نباشید زیرا عذاب بزرگی برای آنان خواهد بود.»